

**Sancti Epiphanii Episcopi Constantiæ Cypri, Opera Qvæ
Extant Omnia**

Epiphanius <Constantiensis>

Coloniæ Aggripinæ, Anno M.DC.XVII.

Eiusdem S. Epiphaniij Anacephalæosis, siue summa totius operis Panarij
appellati, & contra octoginta hæreses conscripti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80258](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80258)

EIVSDEM D. EPIPHANII ANACEPHALÆOSIS, SI- VE SVMMA TOTIVS OPERIS PA- NARIi APPELLATI, ET CON-

tra octuaginta hæreses con-
scripti,

Eodem Jano Cornario Medico Physico interprete.

QVANDO QUIDEM volumus vobis & nomina hæreseon indicare, & nefarias apud ipsos actiones revelare, quæ velut virus & venena existunt: simul autem cum ipsis etiam antidotos adaptare, quæ commorosis quidem sint auxiliares, præoccupent autem in hoc illapsuros: nam panarium quoddam, aut capsulam medicam eorum, qui à bestiis venenatis commorosi sunt, interpretabimur: hoc est, librum quendam per tres conscriptum, continentem hæreses octuaginta, quæ sane bestiarum aut reptilium morsus sunt. Vnum vero est post octuaginta veritatis fundamentum; simulque doctrina, salutaris tractatio, & Christi sponsa, sancta Ecclesia, quæ fuit quidem ab æterno, verum per Christi, in carne aduentum, iuxta temporis successionem, prædictarum hæreseon pars revelata, & à nobis in illorum scriptorū commentariis per Christi prædicationem locata, & rursus post omnia harum hæreseon flagitia, velut refrigerium eorum, qui & hæreseon ærumnas perlegerunt, à nobis per orationis compendium iuxta Apostolorum doctrinam, clare annunciata: rogamus ut omnes studiose versetis & præfationem, & sequentes deinceps hæreses, & confessionem pro veritate, & veritatis doctrinam, & sanctæ Catholicæ Ecclesiæ fidem. Sunt autem in toto opere per prædictos tres libros diuiso, primum, secundum ac tertium, hæc. Tres libros in septem tomos diuisimus. In vnoquoque vero tomo numerus quidam hæreseon ac sectarum habetur. Simul autem omnes octuaginta sunt, quarum nomina & prætextus hi sunt. Barbarismus, Scythismus, Græcismus, Iudaismus, Samaritanismus. Ex his sunt quæ deinceps sequuntur sunt. Ante aduentum quidem Christi, post Barbarismum & Scythicam superstitionem, ex Græcismo productæ hæ, Pythagoræi siue Peripatetici, Platonici, Stoici, Epicuræi. Deinde Samariticæ hæresis ex Iudaismo ortæ quatuor sunt gentes, Gortheni, Sebuæi, Dosithei, Esseni. Deinde idem prædictus Iudaismus, qui ab Abraham formam accepit, & per datam Moysi legem amplius est, & à Iuda filio Iacob, qui etiam Israel appellatur, per Dauidem Regem ex eius tribu primum cognomen adeptus est, septem sectas habet, Scribarum, Phariseorum, Sadducæorum, Hemerobaptistarum, Ossæorum, Nasæorum, Herodianorum. Ex his sectis etiam postea iuxta temporum successionem, apparuit salutaris domini nostri Iesu Christi dispensatio, siue ipsius in carne aduentus, & Evangelica doctrina ac prædicatione regni, quæ sola fons est salutis, & fides veritatis Catholicæ, ac Apostolicæ Ecclesiæ. Ex hac autem diffractione ac fissura sunt nomen solum Christi habentes, & non item fidem, hæ hæreses, Simoniani, Menandriani, Saturnilliani, Basilidiani, Nicolaitæ, Gnostici, qui & Stratiotici, & Phibionitæ: apud aliquos vero Coddiani appellantur, ac Borboriani, apud a-

liis Socratitæ, apud quosdam Zacchei. Carpocratitæ, Cerinthiani, qui & Merinthiani, Nazoræi, Ebionæi, Valentini, Secundiani, quibus adduntur Epiphaniæ & Isidorus. Ptolemæi, Marcotij, Colorbasij, Heraclonitæ, Ophitæ, Calani, Sethiani, Archontici, Cerdoniani, Marciones, Lucianitæ, Appelleiani, Seueriani, Tatiani, Eucratitæ, Phrygastæ, qui & Montanistæ, & Tascodrugitæ. Pepuziani, qui & Priscillianitæ ac Quintilianitæ: Quibus adduntur Artotyritæ, Tessalæcæ decatitæ, qui pascha vnam diem anni faciunt. Alogi, qui Evangelium & Apocalypsim Ioannis non admittunt. Adamiani, Sampsæi, qui & Helcesæi, Theodotiani: Melchisedeciani, Bardesianitæ, Noetiani, Valesij, Cathari, qui & Nauatæ Angelici, Apostolici, qui & Apotactici, Sabelliani, Origeni, turpia facientes: Origenæi ab Origene, qui etiam Adamantius appellatur: Paulus Samosatensis, Manichæi, qui & Acuanitæ: Hieracitæ, Meletiani, qui in Aegypto sectam habent: Ariani, qui & Ariomanitæ. Audianorum secta, Photiniani, Marcelliani, Semirij, Pneumatomachi, qui sanctum Dei Spiritum blasphemant. Aeriani, Aetiani, qui & Anomæi, quibus coniungitur Eunomius. Dimocritæ, quonon perfectam Christi incarnationem confitentur, qui etiam Apollinaritæ. Qui Mariam semper Virginem, postquam Saluatorem genuit, ipsi Ioseph coniunctam fuisse dicunt, quos sane appellamus Antidicomarianitas. Qui in nomen eiusdem Mariæ Desparæ collyridem offerunt, qui vocantur Collyridiani: Massaliani, quibus coniunguntur Martyriani, qui à Græcis sunt, & Euphemitæ ac Satianiani. Porro facta rursus repetitione ac diuisione harum hæreseon, iudicabo in hac summaria repetitione, quot ex his octuaginta sectis in primo, & deinceps in secundo usque ad tertium sint librum. Imo etiam quot sint hæreses in singulis septem tomis, in quos tres libri digesti sunt. Habet autem res hoc modo. In primo libro tomi tres sunt, hæreses autem quadraginta sex, cum appellationibus suis, Barbarismi videlicet ac Scythismi & Græcismi, & Iudaismi ac Samaritanismi. In secundo vero libro tomi duo sunt, & hæreses viginti tres. In tertio libro tomi duo, hæreses vnde decem. In primo igitur libro primi tomi hæreses viginti sunt, hæc scilicet, Barbarismus, Græcismus, Iudaismus. Græcorum differentitæ, Pythagoræi, siue Peripatetici, Stoici, Epicuræi. Samaritanica hæresis, quæ ex Iudaismo est. Samaritarum gentes quatuor sunt, Gortheni, Sebuæi, Esseni, Dosithei. Iudaicorum hæreses septem, Scribæ, Pharisei, Sadducæi, Hemerobaptistæ, Ossæi, Nasæi, Herodiani. In secundo vero tomo primi libri hæreses tredecim sunt Simoniani, Menandriani, Saturnilliani, Basilidiani, Nicolaitæ, Gnostici, qui & Stratiotici ac Phibionitæ, apud aliquos vero Secundiani, apud alios Socratitæ, apud alios Zacchei appellantur: Carpocratitæ, Cerinthiani qui & Merinthiani: Nazoræi, Ebionæi, Valentini, Secundiani, quibus

con-

A connectuntur Epiphane & Ildorus, Ptolemei. In terdo autem tomoeiusdem primi libri hæreses item tredecim sunt. Marcolli, Colorbasii, Heraclionitæ, Ophitæ, Calani, Sethiani, Archontici, Cerdoniani, Marciones, Lucianitæ, Appelliani, Seueriani Tatiani. Hæc est summa trium tomorum primi libri. Secundi vero libri tomus duo sunt. Et in primo quidem secundi libri tomus, qui quartus est iuxta numerum ab initio consequentiam, hæreses decem & octa habentur, hoc modo, Encratitæ, Phrygastæ, & qui Montanistæ ac Tascodrugitæ: Pepuziani, qui & Quintiliani, quibus coniunguntur Artotyritæ, Tessaresæ decatitæ, qui pascha vnam anni diem faciunt, Alogi, qui & Evangelium & Apocalypsim Ioannis non suscipiunt. Adamiani, Sampseæ, qui & Helcesæ: Theodotiani, Melchisedeciani, Bardesianistæ, Noetiani, Valesij Cathari, Angelici, Apostolici, qui etiam Apotactici: Sabelliani, Origenæ, turpia facientes: Origenæ, ab Origene Adamantio. In secundo autem tomoeiusdem secundi libri, quinto vero iuxta prædictum numerum hæreses quinque sunt. Pauli Samosatensis hæresis, Manichæi qui & Acuanitæ: Hieracitæ, Meletiani, qui in Aegypto sectam fecerunt, Ariani. Atque hæc est tomorum secundi libri summa repetitio. Similiter autem & in tertio libro tomus duo sunt. Et in primo quidem tomoeiusdem libri, sexto autem iuxta numerum quem diximus, hæreses septem sũ, Audiani, Photiniani, Marcelliani, Semarij, Pneumatomachi, qui Spiritum dei sanctum blasphemant, Aeriani, Actiani, qui & Anomei, à dissimilitudine acinequalitate personarũ in sancta Trinitate ab ipsis inuenta, appellantur. In secundo vero tomoeiusdem tertii libri, septimo autem iuxta diuisionem quam diximus, hæreses quatuor sunt. Dimacitæ, qui non perfectam Christi incarnationem consentiunt, qui etiam Appollinaritæ: Et qui sanctam Mariam semper Virginem, postquã Saluatorem genuit, ipsi Ioseph copulatam fuisse dicũt, quos vocauimus Antidicomarianitas. Et qui in nomen eiusdem Mariæ Collyridas offerunt, sane vocantur Collyridiani: Massiliani. Et de recta ac vera fide apologia, cum compendio doctrinæ quæ sit sancta catholica & apostolica Ecclesia. Hæc est summa & enumeratio totius cõtra octoginta hæreses operis, & vnus pro veritate apologia, hoc est sola Catholica Ecclesia, in tres quidem Libros digesta, verũ in septem Tomos diuisa. Faciam porro rursus summaria repetitione aliã primi tomus primi libri contra viginti hæreses tractantis. Primum etenim omnium hæreseon matres habentur & exemplaria, ac nomenclaturæ ex quibus omnes aliæ ortæ sunt, & sunt hæc. Barbarismus, quæ per seipsa est & durauit à dieb. Adã in decẽ generationes vsque ad Noe. Barbarismus autẽ appellatus est, ex eo quod eius temporis homines non habuerint principem quandam, aut vnam concordiam, sed quod vnusquisque pro sua ratione procedebat, & sibi ipsi lex propriæ voluntatis prerogatiua fiebat. Scythismus à diebus Noe, & postea vsque ad turris Babylonis ædificationem, & post turris tempus ad paucos annos, hoc est vsque ad Phalec & Rhagau, qui ad Europæ regionem declinantes, Scythiæ patri & ipsorum gentibus adiudicati sunt, ab etate Tharra & vlteri, ex quo Tharces orti sunt. Græcismus à temporibus Seruch exorsus per idololatriam, & sicut quisque tunc procedebat secundum aliquam superstitionem, ad ciuiliorem vitam, moresque ac statuta, ita tamen ad simulachra tunc cõperint poni hominum genera, quæ tunc sequebantur ac deificabant, per colores quidem ab initio depingentes ac repræsentantes eos, qui olim apud ipsos in honore fuerunt, aut tyrannos, aut præstigiatores, aut qui aliquid fecerunt in vita memorabile, per fortitudinem siue corporum robur. Deinde vero à temporibus Tharra patris Abraham, etiam per statuas idololatriæ errore inducto, primos suos parentes colentes, & eos qui ante ipsos vita functi erant fabricantes, ex singulari primum arte, deinde, quum omnes artes ad imitationem excitarentur, ædificatores quidem lapidem ad hoc cõdentes ac exculpentes: argenti vero & aurifusores per propriam artis suæ materiam effingentes. Ita etiam fabri lignarii ac reliqui. Aegyptij

S. Epiphaniij Opera.

autem & Babylonij, simulque Phryges ac Phœnices, huius superstitionis primantores fuerunt, tum statuarum, tum mysteriorum, à quibus plurimam Græcos translata sunt, ab etate Cecropis, & deinceps. Deinde vero & longe postea, Saturnum & Rheam, Iouemque ac Apollinem, & alios Deos declararunt. Græci vero appellati sunt Hellenes, ab Hellene quodam viro, qui in Græcia habitauit, & regionẽ ex suo nomine Hellada vocauit: aut, vtrali tradant ab elæa, hoc est olea, quæ Athenis enata est. Ioannes autem horum principes fuerunt, velut rei sinceritas habet, ab Ione vno quodam viro ex his, qui turrim edificauerunt, quando lingvæ omnium diuise sunt. Ob quam causam etiam Meropes omnes appellati sunt, propter partitam vocem. Postea vero Græcismus in sectas redactus est prioribus temporibus, Pythagoreorum videlicet & Stoicorum, Platoniorumque & Epicureorum, ac reliquorum. Porro diuini cultus forma simul fuit & naturæ lex in vitã inducta, separans seipsam ab his gentibus, à iactis mundi fundamentis vsque huc, media existens inter Barbarismum, Scythismum, ac Græcismum: donec coniuncta est diuino ipsius Abrahæ cultui, & postea factus est Iudaismus, à temporibus Abrahæ formam adeptus & per Moysen septimum ab Abrahâ, per legem datam ipsi à Deo dilatarus, à Iuda vero filio Iacob, qui & Israel appellatus est, per Dauidem qui primus ex eiusdem tribu regnauit, perfectum Iudaismi nomen sortitus. Differentiæ autem Græcorum hæ sunt, Pythagorei, siue Peripatetici, & qui vnitatem & providentiam & prohibere sacrificare diis docent, item animatis non velci, & à vino abstinere. Deceuerunt autem simul ea, quæ à Luna supra Lunam sunt immortalia esse, quæ vero infra, mortalia. Et transire animas à corporibus ad corpora, vsque ad animalia & bestias omnis generis. At horum præceptor silentium agens, seipsam Deum nominauit. Platonici Deum & materiam ac formam proderunt, & mundum factum ac corruptibilem esse. Animam vero ingenitam, & immortalem ac diuinam esse autem partes ipsius tres, Rationalem, impetuolam, quæ ira concitatur, & cupiditate præditam. Vxores vero omnibus communes esse & nullum vnam propriam habere debere, sed vnumquemque cum qua velit, illamque volente coire. Transiunt vero animarum similiter in diuersa corpora omnis generis animantium. Simul autem & Deos multos ex vno docuerunt. Stoici vniuersum, esse corpus docuerunt, & sensibilem hunc mundum Deum putauerunt. Quidam vero exignis essentia naturam ipsi habere pronunciant. Et Deum quidem mentem decernunt, & velut animam totius amplitudinis cœli ac terræ, corpus autem eius esse vniuersum, velut dicunt, luminaria vero oculos, Carnem autem omnium perire. Animam vero omnium à corporibus ad corpora transire. Epicurei atomos & indiuisibilia corpora, simulariaque ac infinita, vniuersorum principium esse statuerunt. Et finem felicitatis esse voluptatem docuerunt. Et neque Deum, neque providentiam res gubernare. Samaritanismus, & ab ipso appellati Samaritæ. Hic est à Iudaismo, antequam deuenirent hæreses ad Græcos. Postquam vero cepit esse Græcorum superstitio, medium eius & Iudaismi obtinuit. Originem autem accepit à temporibus Nabuchodonosor & captiuitate Iudæorum. Ipsi vero Samaritæ inquilini sunt ab Assyriis in Iudæa, & receperunt solum quinque libros Moysi, quum Rex misisset ipsi à Babylone per sacerdotem Esdram appellatum. Omnia Iudæorum habent, præterquam abominari gentes, & neque attingere aliqua, & præterquam quod negant resurrectionem mortuorum, & alias prophetias post Moysen. Samaritarum gentes quatuor sunt, Gortheni, qui aliis temporibus festiuitates agunt, quam Sebuæi, Sebuæi, qui propter eadem causam in festis celebrandis à Gorthenis dissentiunt. Esseni, qui neutris aduersantur, sed cum quibuslibet indiscriminatim festa celebrant. Dosithæi, in iisdem gentibus velut Samaritæ vitam degunt: circumcisione & sabbato atque aliis vtuntur, & quinque libris Moysi. Amplius autem quam alii seruant abstinentiam ab animatis, & frequentius ieiuniis viuunt. Quidam

Bb 3

ipsum

E
Hellenes,
cur dicti
Græci.Meropes
appellatio.

F

Pythagora
dogmata.Platonico-
rum dogma-
ta.

G

Stoicorum
placita.Epicureorum
placita.

H

Samarita-
rum secta.Barbarismus
appellatio.Tharces
origo.
Idololatriæ
cultus origo.

A
Inde
heresi.Dalmaticae
Phylacte-
rum.

B

C

Christi ad-
uentus.

D

iporum etiam virginitatem seruant, alii continenter agunt, Credit autem mortuorum resurrectionem, quod alienum est a Samaritis. Iudaeorum haereses septem sunt. Scribae, qui legales fuerunt, & expositores traditionum seniorum apud ipsos, per superfluam superstitionem consuetudines seruantes, quas ex Lege non didicerunt, verum sibiipsis praescribentes simulachra iustificationis legis. Pharisei, hoc est separari, qui exactissimam vitam debebant, & longe aliis integiores. Apud quos etiam mortuorum resurrectio, velut etiam apud Scribas, & de Angelis ac Spiritu sancto, quod sit, assensus. Vita item diuersa, continentia vsque ad tempus, & virginitas, ieiuniumque per sabbatum. Viceorum ac patinarum & poculorum purificationes, velut etiam apud Scribas. Decimationes & primitiae, & assidue preces, & habitus supersticiosus indumentorum per amictula, & dalmaticas, atque pallia, & dilataciones phylacteriorum, hoc est signorum ac notarum purpurea, & similiarum ac prae-textuum, in alis palliorum, quae sine fuerunt signa continentiae apud ipsos ad tempus. Idem etiam natiuitates introduxerunt, ac farum. Sadducei, hoc est iustissimi, ex genere quidem erant Samaritarum, simulque sacerdotis Sadduc nomine: mortuorum vero resurrectionem negabant, & non admittere Angelum, neque spiritum, per omnia vero alia Iudaei erant. Hemerobaptiste: hi per omnia quidem Iudaei fuerunt, dicebant autem neminem ali- qui vitam aeternam, nisi quis quotidie baptizaretur. Offensi quos impudens inter-pretis. Hi omnia secundum legem periciebant. Vtebantur autem & Scripturis aliis post Legem, plerique vero ex posterioribus Prophetis reiciebant. Nazarei, quos interpretari possis rebellatores aut dissipatores, omnem carnis esum interdiciunt, animatis penitus non fruuntur. Vsque ad Moysen & Iesum Naue sanctis in quinque Libris Moysi nomine patriarchis videntes, ipsique credentes, Abraham inquam, & Isaac, & Iacob, ac superioribus, ipsoque Moysi & Aaron ac Iesu. Aripso quinquelibrorum Moysi inscriptorum scripta, docent non esse Moysi, sed alia praeter ea se habere assument. Herodiani: hi Iudaei quidem erant per omnia, Herodem vero Christum sperabant, & huc tum honorem, tum nomen Christi attribuebant. Hic est primus totus, continens contra omnes has viginti haereses tractationem. In ipso vero habetur etiam de Christi aduentu tractatio, & veritatis confessio, quae vna & sola est vera Dei fides. Atque haecenus quidem procedit viginti haereses contra contradictionem, & de fide atque aduentu Christi in carne tractatio. Statim enim & euangelio accessit Domini nostri Iesu Christi in carne aduentus, qui praedictas septem haereses in Hierosolymis deprehendit, & virtus ipsius has extinxit ac disperxit. Deinceps vero post ipsius aduentum, posteriores omnes haereses fuerunt, dico autem, postquam nuncium accepit Maria in Nazareth, & concepit Verbum quod est de caelo ex finibus paternis, genitum sine tempore & sine principio. Venit autem in extremis diebus Deus Verbum, ex Deo patre vere genitus, coessentialis existens patri, & nihil a patre alteratus, sed immutabilis & inalterabilis existens, passionisq; omnino exors, sed qui tamen nostro generi compassus est, & descendit de caelo, conceptus non ex femine viri, sed ex spiritu sancto vere, corpus de Maria adeptus, ita ut efformaret sibi ipsi carnem a sancta matre, & animam humanam ac mentem acceperit, & totum quicquid est homo in seipsum cum sua ipsius Deitate vnuerit: natusque in Bethlehem, circumcissus, oblatum in Hierosolymis, in vltimas acceptus a Symeone, confessionem facere de ipso prophetissa Anna filia Phanuelis, assumptum in Nazareth, venitque sequenti anno ut conspiceretur coram Domino, & fuit in Bethlehem propter cognatos a matre gestatus, & rursus in Nazareth sublatus est, & secundum annorum circuitum in Hierosolyma venit, gestatus a propria matre, in Bethlehem in domum descendit cum propria matre, & Ioseph sene, qui cum Maria erat atque isthic secundo anno natiuitatis suae visitatus est, munera accepit. Et in ipsa nocte quum Ioseph ab Angelo responsu ac-

cepisset in Aegyptum translatus est, & vbi eo descendisset, rursus post duos annos rediit, mortuo Herode & Archelao successore. Nam trigesimo anno Herodis, quadragesimo vero secundo Augusti regis, nascitur Saluator in Bethlehem Iudae. Descendit autem in Aegyptum trigesimo quinto anno Herodis, Redit deinde ab Aegypto post Herodis mortem. Quare in trigesimo septimo anno principatus Herodis, puer erat annorum quatuor. Herodes enim impleto trigesimo septimo, e vita decessit, Archelaus vero nouem annis regnavit. Itaque Ioseph, quum audisset Archelaum regnare, exiit cum Maria & puero, & secessit in partes Galliae, & habitauit in Nazareth. Archelaus vero genuit Herodem iuniorum, & regnavit Herodes nono anno regni patris sui Archelai iuxta successionem, & facti sunt tredecim anni, qui in aduentu Christi in carne supputantur. At decimo octauo anno Herodis, appellati Agrippae, cepit Iesus predicare, & baptismum a Ioanne tunc accepit, & praedicat annum acceptum, a nemine contradictionem sustinens, neque a Iudeis, neque a Graecis, neque a Samaritis, neque a quopiam alio, deinde contractionem habens praedicauit annum secundum. In vicesimo vero anno Herodis Tetrarchae appellati, sic salutaris passio, & a passione alienatis, gustus mortis vsque ad crucem, patientis in veritate, verum passionis exortus in Deitate. *Christo enim passio pro nobis carne, ac Scriptura.* Et rursus, *Mortificatus quidem carne, viuificatus autem spiritu, & cetera:* crucifixus, sepelitus, descendit ad inferna in Deitate & in anima, captiuum ducit captiuitatem, & refugit tertia die cum suo sancto corpore cum Deitate, quod non amplius soluitur, non amplius patitur, non amplius morti subiectum est, velut Apostolus dicit: *Mors ipsi non amplius dominatur.* Ipsum corpus vere, ipsam carnem, ipsam animam, ipsa illa omnia, non aliud quid praeter id quod est corpus, sed ipsum quod est, fortificauit, & in vnam vnitatem, & in vnam Deitatem vnium, carnale, incorruptibile: corporale, spirituale: crassum, attenuatum: mortale, immortale: ita ut non videret penitus corruptionem, non relictam animam in inferno, non diuiso organo ad peccatum: non polluta mente ad mutationem, sed susceptus omnibus quae sunt hominis, & omnibus perfecte seruatis concedente deitate verae humanitati, in necessitatibus honestis, corporalibus ac animalibus, ex mente humana requisitis ad perfectionem, hoc est in fame, siti, eiulatu, tristitia, lachrymis, somno, labore & quiete. Haec enim non peccati species sunt, sed verissimae humanitatis signa, deitate in veritate praesente, & humana non patiente, sed deitate id ea quae honesta erant, & fieri oportebat contentiente: & in ea quae extra peccatum ac mutationem interdictionem exiunt. Sed & resurrexit, & foribus conclusis ingressus est, ut rasilum tenue ostenderet, ipsum quod erat cum carne & ossibus. Postquam enim ingressus est, ostendit manus & pedes, & latus perforatum, ossaque ac nervos, & alia ut non esset imaginatio quod videbatur: fideique ac spei nostrae promissionem confirmabat per seipsum, omnia perficiens, & cibum vna capiens & cohabitans, non in apparentia, sed veritate: Erudienti; docuit praedicare regnum caelorum in veritate, magnum ac summum illud indicans discipulis, ac dicens, *Diserte gentes, hoc est transmutate gentes a malicia ad veritatem, ab haereticis sectis ad vnam deitatem, baptizantes ipsos in nomen Patris & Filij & Spiritus sancti, in dominicam nomenclaturam Trinitatis, sanctum & regium sigillum:* quo ostenderet ex nomine nullam alterationem esse vnus vnitatis. Vbi enim hi qui baptizantur, iubentur in nomen patris baptizari, certa sit glorificatio, in nomen filij, non de scietis est nomenclatura, in nomen sancti Spiritus, non est diuisa vnitas, neque ab vna deitate abalienata. Assumptus est in caelos in ipso corpore, & anima ac mere, quod conuincit in vna vnitate, & vna spirituali substantia, & diuina essentia. Sedit in dextera patris, missis praeconiis, in totum orbem terrarum, Simone Petro, Andrea fratre eius, Iacobo & Ioanne filiis Zebedei, quos olim elegerat, Philippo & Bartholomaeo, Mattheo, & Thoma, Iuda & Thaddeo, Simone Zelomaeo, & Iudaei scariota, qui etiam proditori ipsi factus est: & aliis

septua-

A septuaginta duob. Ex quib. erant septē viduis perf. Cui, Stephanus, Philippus, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas & Nicolaus, & ad hos Matthias, qui pro Iuda postremum alleclus est inter duodecim Apostolos. Et cum his omnibus, Marcus, Lucas, Iustus, Barnabas, Appelles, Rufus, Niger & reliqui ex Septuaginta duorum numero. At post hos omnes & cum ipsis, elegit Paulum sanctissimum Apostolum, & per propriam vocem de celo, Apostolum simulque præconem gentium, & apostolici ministerii impleto rem ipsum misit. Qui reperit Lucam ex septuaginta duorum dispersorum numero, ipsumque sectatorem accepit, & in Evangelio auxilium. Hoc itaque modo absoluta est tota evangelica tractatio, usque ad hoc tempus. Atque hucusque erit mihi sermo de viginti sectis, & de Evangelica mundi per Christum ac discipulos eius facta illuminatione, per consequentiam & in compendio. Quibus etiam similia colligere ac apponere licet vaticinia ac prophetias, ex lege & psalmis, itemque aliorum consequentias ac ductus videre, ac certitudinem comprehendere, quod non spurium, sed verum, & ab omni veteri Testamento præannunciatus, ac minime ambiguus est Christi adventus, & Evangelica doctrina. Quo vero non in nimiam molem extendam operis tractationem his contentus ero. Progressione autem facta consequenter etiam eas, quæ postea in mundo exortæ sunt per malum prætextum, opiniones similiter describam. Hæc enim insunt in secundo tomo primi Libri, qui de tredecim sectis tractat. Quarum prima est Simonis Magi, qui statim post Christum adhuc prædicantibus Apostolis apparuit, a quo etiam Simoniani appellati sunt, eiusdem hæresi ad dicti. Hic ex Samaria originem dicebat, à vico Githarum Christi vero nomen subit solum. Docuit turpia facere, & copium iniquationis, vxorumque in differentiam. A corporibus autem reiecit resurrectionem. Et mundum dicebat Dei non esse. Imaginem suam Helenæ scorti, quod cum ipso erat, velut Iouis & Minervæ, discipulis suis adorandum proponebat. Dicebat in super se ipsum, Samaritis quidem patrem, Iudæis vero Christum. Menandriani à Menandro quodam appellati sunt, qui in aliqua re differat Simonianis, & mundum ab Angelis factum esse dicebat. Saturniani, qui in Syria Simonianorum turpia facta corroborant, verum alia à Simonianis prædicabant, quo magis admirationi essent. Originem à Saturnilo habuerunt, qui & ipse velut Menander, mundum ab Angelis factum esse asserbat, atque his solum septem, iuxta superni patris sententiam, Basilidiani, eiusdem turpis operationis actores, à Basilide, qui vna cum Saturnilo Simonianorum & Menandrianorum discipulus fuit, & aliqua similiter sentiebat, in aliquibus vero dissentiebat. Dixit autem trecentos sexaginta quinque celos esse, & his nomina angelica imponit: propterea quod etiam annus tot dierum sit, & Abraxas nomen virtutis eundem numerum referat, nimirum CCCLXV. & hoc nomen Spiritum Sanctum esse dicit. Nicolaitæ, à Nicolao, qui viduis ab Apostolis perfectus fuit. Hic ob zelum proptæ vxoris, turpia facere discipulos suos vna cum alijs docuit, & de Gaulauech & Prunio, atque alijs barbaricis nominibus, quæ mundo seculis innoxerit. Gnostici eadem hæreses susceperunt, verum plus omnibus turpitudinem furiose operati sunt. In Aegypto autem Stratiotici appellati sunt, & Phibionitæ, in superioribus vero ac orientalibus partibus Secundiani. In alijs partibus Sacratæ, apud alios Zacchæi. Alij vero Codianos ipsos dicunt, alij Borborias eos vocant. Carpostratiani, à Carpostrate quodam in Asia, qui omnem turpem actionem perficere docebat, & omne studium peccati. Et nisi quis, inquit, per omnia pergressus fuerit, & voluntatem omnium demonum ac Angelorum perfecerit, non poterit ad supernum cælum transcendere, neque principatus ac potestates præterire. Dicebat Iesum animam intellectualem suscepisse, & quum nosset superna, ea etiam hic annunciasse, & si quis similia Iesu faceret, eum eadem virtute præstare. Legem vero cum mortuorum resurrectione reprobabat, velut se-

cte à Simone ortæ. Huius fuit Marcellina illa in Roma. Imagines fecit occulte Iesu & Pauli, & Homerici Pythagoræ: his suffumum faciebat, easque adorabat. Cerinthiani, qui & Merinthiani à Cerintho & Merintho. Iudaï quidam, qui circumcisionem iactant. Mundum vero ab Angelis factum esse dicunt, Iesum autem iuxta profectum Christum appellatum esse. Nazoræi, hi Iesum quidem confitentur esse filium Dei, omnia vero secundum legem faciunt. Ebionæi, prædictis Cerinthianis ac Nazoræis similes. Quibus coniuncta fuit aliqua parte Samaritanorum & Gelcelzororum hæresis. Hi Christum dicunt creatum esse in celo, itemque Spiritum Sanctum. Advenisse autem Christum in Adam primum, & iuxta tempus exuisse ipsum Adam, & rursum induisse: hoc vero aiunt perfectille ipsum in adventu suo in carne. Quum autem Iudæi essent, Evangelis vsi sunt, carnis esum abominantur. Aquam pro Deo habent, Christum vero hominem in adventu in carnem induisse asserunt, velut dixi. Alii duc merguntur in aquis estate ac hyeme, ad purificationem videlicet, velut Samaritæ. Valentini carnis resurrectionem reprobant, vetus Testamentum spernunt, itemque Prophetas, legentes quidem ac suscipientes ea, quæ ad similitudinem sectæ suæ figurate exponi possunt. Verum alia fabulamenta obiter inducentes, triginta seculorum nomenclaturas profertur masculinorum ac femininarum, simul ex patre vniuersorum generatorum, quæ & deos putant ac secula, Christum vero de celo corpus intulisse, & velut per canalem, Mariam ipsam penetrasse. Secundiani, quibus coniungitur Epiphanius & Iulianus, qui & ipsi iidem coniugationibus vsi sunt, eadem cum Valentino sentientes, verum alia quodammodo ab ipsis exponentes. Apponunt iidem turpem operationem docentes. Reprobant autem etiam hi carnis resurrectionem. Ptolemæi. Et hi Valentini fuerunt discipuli, quibus coniungitur Flora. Eadem vero etiam ipsi de coniugationibus dicunt, quemadmodum Valentinus & Secundiani, verum in quadam parte etiam hi ab ipsis differunt. Atque hæc est summa secundi tomi primi libri, tredecim hæreses continentis. Cæterum in tertio tomo eiusdem primi libelli tredecim hæreses sunt, hæc scilicet. Marcolij. Marcus quidam fuit Colorbasi condiscipulus, duo principia & ipse introducens. Reprobatur autem mortuorum resurrectionem. Imagines vero quasdam per pocula ex incarnatione in coruleum ac purpureum colorem transmutans, pelliciebat ad se ac sacra sua deceptas mulierculas. Sed & ipse omnia viginquatuor litterarum putari vult, similiter vt Valentinus. Colorbasij, & hic Colorbasus similiter eadem narrans, in aliqua vero parte differens ab alijs sectis, à Marco, inquam, ac Valentino, emissiones & octonarios aliter docuit. Heracleonitæ & ipsi octonarios fabulant. Ero ducuntur, aliter vero quam Marcus & Ptolemæus, ac Valentinus, atque alij. Sed & ad finem eos, qui apud ipsos moriuntur, similiter vt Marcus, redimunt, per oleum & balsami succum & aquam, nomenclaturas quasdam per Hebraicas voces admurmurantes, super caput videlicet eius qui liberatur. Ophitæ serpentem glorificant, & hunc Christum putant, habent autem reptile hoc in cista quadam, Calaii, similiter cum superioribus legem & eum, qui loquutus est in lege reprobant, carnisque resurrectionem negant. Et Cain glorificant, fortioris virtutis ipsum esse dicentes. Simul autem & Iudam demirantur ac laudant, item Core, & Dauid ac Abiron, imo etiam Sodomitas. Sethiani: hi rursus ipsum Seth glorificant, asserentes ipsum esse ex poenitentia supernæ matris, quæ post occisum Abel à Cain, superno patri congressa sit, & primum semen ipsum Seth produxerit. Ex quo deinceps deductum est omnium hominum genus. Sed & ipsi principatus ac potestates, & quæcunque alij docent, docuerunt. Archontici: hi rursus ad multos principes vniuersum referunt, & quæ facta sunt, ex his facta esse dicunt. Deprehenduntur autem & in turpitudine quadam capti, carnis resurrectionem negant. Vetus Testamentum calumniantur.

A Vtuntur autem & veteri & nouo Testamento singula verba ad suam sententiam falso trahentes. Cerdoniani, à Cerdone Heracleonis discipulo erroris participationem susceperunt, qui ex Syria Romam profectus est, & prædicationem suam exposuit temporibus Hygini episcopi. Duo autem principia hic prædicat inter se contraria, non esse vero Christum genitum. Similiterque mortuorum resurrectionem negat, itemque ea quæ habentur in veteri Testamento. Marcionista: Marcion à Pontio originem ducens, episcopi quidem filius erat, verum ubi virginem corripisset, aufugit, propterea quod expelleretur ex Ecclesia à proprio patre. Quum autem Romam adisset, & penitentiam ac veniam petisset ab his qui illo tempore in thierant, & assequutus non esset, elatus est contra fidem, & tria principia induxit ac docuit, Bonum, & iustum, ac malum, esseque nouum Testamentum alienum à veteri, & eo qui in ipso loquutus est. Carnis resurrectionem negat. Baptisma dat non solum vnum, sed & duo & tria post lapsum. Pro mortuis autem in fide instructis alios baptizat, intrepide vero etiam mulieribus permittit vt lauacrum dent. Lucianista: Lucianus quidam antiquus, non is qui nunc temporibus Constantini vixit, omnia secundum Marcionem docuit. Et ad hæc, alia præter Marcionem, abundantius nimis tradidit. Appelleiani: & hic Appelles similiter vt Marcion & Lucianus docet, vituperans omnem creaturam, & ipsum creatorem, Non autem similiter his tria principia introduxit, sed vnum principium & vnum Deum, qui sit summus & innominatus, ipsum vero vnum fecisse alium, & hic factus improbus compertus, mundum in sua malicia fecit. Seueriani: Seuerus quidam rursus Apellem sequens vinum reiecit. Et vitium ex draconiformi satana ac terra inter se congressis productum esse fabulatur. Mulierem autem auersatur, sinistra virtutis ipsam esse asserens. Nomenclaturas vero quasdam principum, & libros quosdam Apocryphos introduxit. Similiter autem velut alij carnis resurrectionem negat, itemque vetus Testamentum. Tatiani, Tatianus hic eodem tempore cum Iustino martyre ac philosopho vixit, verum post mortem Iustini martyris ac philosophi, corruptus est Marcionis dogmatibus, discipulusque ipsius fuit, atque eadem quæ ipse docuit, alijs etiam præter ipsum appositis. Dicebatur autem à Mesopotamia originem ducere. Hæc est summa trium Tomorum primi libri per quadraginta sex hæreses. At in primo tomo secundi Libri, quato vero iuxta numerum tomorum ab initio consequentium, hæreses sunt decem & octo, hoc modo, Encratitæ, qui sunt aulsi Tatiani, nuptias reiciunt, ex satana has esse dicentes. Omnem autem animarum usum vitant. Phrygastæ, & Montanistæ ac Talcodrugitæ, vetus ac nouum Testamentum suscipiunt, alios vero Prophetas introducunt post Prophetas, Montanum quendam iactantes ac Priscillam. Pepuziani, qui & Quintilliani, quibus coniunguntur Artotyritæ, ex Phrygatarum numero hi sunt, verum alia præter illos docent, Pepuzam ciuitatem quandam desertam in medio Galatiæ ac Cappadociæ sitam admirantes, & hanc Hierusalem putantes. Est autem & alia Pepuza. Mulieribus tribuunt vt imperent, & sacerdotio fungantur. Sacra vero faciunt, puerum quendam iuuenem compungentes. Et sane Quintillæ, vt etiam Priscillæ Christum illic in Pepuza reuelatum esse, in fœminæ specie, fabulantur. Vtuntur veteri ac nouo Testamento, iuxta mentem propriam transmutantes. Tessarescæ decatitæ, qui vnam anni diem pascha perficiunt. In quamcunque vero diem incidit decima quarta Lunæ, siue in sabbatum, siue in Dominicam, illam ieiunantes ac vigilantes celebrant. Alogi, sic à nobis appellati, qui Euangelium Ioannis, & eum qui in ipso est ex supernis à parte semper Deus Verbum reiciunt ipsam sane Euangelium secundum Ioannem non suscipientes, neque ipsius Apocalypsim. Adamiani, à quodam Adam viiente appellati, ludibrij magis quam veritatis dogma habent. Nudi enim velut ex matre, tum viri tum fœminæ, simul congregantur, & sic lectiones ac preces, & quæcunque tan-

dem perficiunt. Solitarie autem degunt, & continentiam exercent, & nuptias non admittunt. Et Ecclesiā in paradysum esse putant. Samplæti, qui & Helecezi, hi adhuc hodie Arabiam inhabitant, in regione vltra mortuum mare sita. Qui sane ab Elxai quodam falso propheta seducti sunt. Cuius ex genere adhuc hodie restant Marthi & Mathana duæ mulieres, quæ adorantur ab hæresi velut deæ. Habent autem omnia similiter velut Ebionæzi. Theodotiani, à Theodoro cotiario Bizantino appellati sunt. Hic summus in eruditione Græca fuit. Quum autem tunc persequendo fieret eius cum alijs quibusdam, solus elapsus, quum illi martyrium subiissent, eo quod id ipsi obiceretur, Christum nudum hominem dicere excogitauit, & ne in crinm veniret, quod Deum abnegasset, sic docuit. Melchisedeciani, hi Melchisedec colunt, virtutem quandam ipsum aliteres, & non nudum hominem, & in huius nomen omnia reducere ac dicere audentes. Bardesianistæ: Bardesianus hic ex Mesopotamia originem ducebat, & primum quidem veram fidem habebat, & in sapientia celebris erat. Verum postea declinavit à veritate, & similia Valentino docuit, exceptis paucis quibusdam, in quibus à Valentino dissentit. Noetiani, hic Noerus ex Smyrna Asia fuit, elatione vero euectus cum alijs quibusdam, filium & patrem Christum docuit, eundemque esse patrem & filium, ac spiritum sanctum. Se ipsum vero dicebat esse Moysen, & caritatem suam dicebat esse Aaron. Valesthi: hi velut accepimus Bacharum inhabitant, qui principalis pagus est Arabiæ Philadelphe. Hi accedentes ac hospitio exceptos castrant, plures vero ipsorum Eunuchi exsecuti sunt. Quædam alia docent hæresis plena, delentes Legem ac Prophetas, & quasdam alias turpes actiones introducentes. Cathari, hi cum Nauato Romano coniuncti, & digamos penitus reijciunt, & penitentiam non admittunt. Angelici, hominino defecerunt. Gloriantur autem se habere angelicum ordinem, vt propterea nomen illud habeant. Apostolici, & qui & Apotactici, & ipsi circa Pisdiam solum sunt, & Apotacticos ad seipsos suscipiunt. Propterea autem sunt Encratitæ: verum alia etiam præter hos sentiunt ac docent, Sabelliani: hi familia Noetianis sentiunt, præter hoc solum: Dicunt enim non passum esse patrem. Origeniani, à quodam Origene. Turpia autem operantur hi, nefanda facientes, & corpora sua corruptioni tradentes. Origeniani alij, ab Origene, qui & Adamantius & Compositor appellatur. Hic mortuorum resurrectionem reijciunt. Christum autem creaturam, itemque spiritum sanctum introducunt. Paradisum vero & celos, & alia omnia tropice ac figurate interpretantur. Et Christi regnum finem habiturum esse, audent dicere. Hæ rursus sunt decem & octo hæreses primi tomi, secundi libri. In secundo vero tomo eiusdem libri, quinto vero iuxta prædictum numerum, quinque hæreses sunt, hæc scilicet. Pauli Samosatensis, qui episcopus fuit Antiochiæ magnæ. Hic parum abest vt asserat Christum in substantia non esse, verbum prolatum ipsum esse se confingens, ita vt quæ de ipso in diuinis Scripturis dicta sunt, prædictorio more se habeant, ipse vero non existat, nisi à Maria & huiusque ab aduentu suo in carne. Manichæi, qui & Acuanitæ, Manis Persæ discipuli, Christum figuram dicunt, Solem & Lunam colunt altissimæ ac virtutibus & demonibus supplicant. Principia duo introducunt, bonum & malum, Christum autem in apparentia apparuisse dicunt, & in apparentia passum esse. Vetus testamentum & Deum qui in ipso loquutus est maledictis impetunt. Mundum vero non totum, sed partem ex Deo factam esse asserunt. Hieracitæ, ab Hierace Leontopolita Aegypto, expositor quodam ac magistro. Carnis resurrectionem reprobat. Vtuntur veteri ac nouo Testamento, & nuptias in totum prohibent. Solitariam vitam degentes, & virgines, & continentiam exercentes, & viduas suscipiunt. Pueros vero qui nondum ad ætatis vigorem peruenerunt, regni participes fieri negant, eo quod nondum decerantur. Meletiani in Aegypto secta sunt, & non hæresis, vt qui non preces faciunt cum his, qui in persecutione lapsi sunt. Nunc autem

tem

A tem Arianis coniuncti sunt. Arianis, qui & Ariomanitæ: Filium Dei, creaturam dicunt, & Spiritum sanctum creaturam creaturæ. Carnem solum Saluatorem à Maria accepisse affirmant, & non animam. Erat autem hic Arius presbyter Alexandrinæ Ecclesiæ. Hæc est secundi tomii secundi libri summa, qui quincus est iuxta consequentiam ab initio, & quinque hæreses continet. At vero in primo tomo tertii libri, sexto autem iuxta numerum quæ diximus, septem hæreses sunt una cum sectis, sic. Audiani, rebellio & secta, non tamen hæresis. Hi conuersationem ac vitam bene ordinatam habent. Habent autem per omnia fidem velut Catholica Ecclesia. Plerique in monasteriis habitant. Vtuntur & apocryphis multis abunde. Nobiscum vero preces non faciunt, vituperantes episcopos nostros, diuites ipsos appellantes, itemque alios. Faciunt & pascha priuatum, quando Iudæi id faciunt. Habent & priuatum quiddam ac cōtentiosum, durissime id quod secundum imaginem est, interpretantes. Photiniani. Hic Pothinus ex Syrmio oriundus, & adhuc hodie superstes, Paulo Samosateno similia sentit, verum in aliqua parte ab illo dissentit. Sed & ipse à Maria & hucusque Christum affirmat. Marcelliani, à Marcello ex Anicyra Galatiæ. Hic in principio diffamatus est, velut qui similia Sabellio sentiret. Quum autem sepe se defendisset, & scriptis se purgasset multis accusatus est, velut qui in iisdem per maneret. Fortassis autem penitentia ductus seipsum correxit, aut etiam discipuli ipsius. Nam pro ipso & pro discipulis eius quidam orthodoxi medio modo rationem reddunt. Semiarj. Hi Christum quidem creaturam confitentur, per ironiam vero ac cauillum creaturam ipsum asserunt. Non velut vnam ex creaturis, sed filium, inquirunt, ipsum dicimus, verum eo, quod non afflictionem induxit patri per hoc quod genuit creatum ipsum dicimus. Et Spiritum sanctum similiter creaturam esse penitus decernunt, reiicientes filii consubstantialitatem, volunt autem dicere similem essentiam, & non consubstantialitatem. Alii vero ex ipsis etiam similem essentiam reprobant. Pneumatomachi. Hi de Christo quidem recte sentiunt, verum spiritum sanctum blasphemant, creatum ipsum pronuntiantes, & qui non sit ex deitate, imo abusiue propter propriam efficaciam ipsum creatum esse, sanctificantem virtutem ipsius solum esse asserentes. Aeriani. Hic Aerius à Ponto originem duxit, & adhuc hodie superest tentatio vitæ. Presbyter hic erat episcopi Eustathij, qui pro Ariano habitus est, & ab episcopatu reiectus. Quandoquidem vero ipse Aerius non constitutus est episcopus pro Eustathio, multa contra Ecclesiam docuit, fide quidem existens Arianus perfectissimus, verum amplius docet, non oportere offerre pro his, qui obdormierunt. Prohibet autem & ieiunare quarta, & profabbato, & quadragesima, & paschate. Renunciationem vero prædicat, & carnis esu omnis generis vitatur, & voluptatum delictis licentissime. Si vero quis ex discipulis eius ieiunare velit, Ne in diebus ordinatis hoc facito, inquit, sed quando volueris. Asserit idem episcopum presbytero non esse excellentiorem. Aetiani, ab Aetio Cilicie, qui fuit diaconus sub Georgio Arianorum episcopo Alexandria. Hi etiam Anomæi, id est, inæquales appellantur, ab aliquibus vero Eunomiani, propter Eunomium quendam Aetii discipulum, qui adhuc superest. Cum ipsis vero erat & Eudoxius Arianissians, verum propter timorem Regis Constantini separauit seipsum, & solus Aetius exterminatus est. Permauit tamen Eudoxius Arianissians, non autem secundum Aetium. Hi Anomæi & Aeriani, Christum & Spiritum Sanctum penitus à Deo abalienant, creatum ipsum affirmantes, & neque similitudinem quandam habere dicunt. Ex syllogismis enim Aristotelicis ac geometricis Deum Patrem adstruere volunt, & Christum non posse ex Deo esse per hunc modum. At Eunomiani ab ipso appellati rebaptizant omnes ad ipsos accedentes, atque ipsos etiam Arianos. Rebaptizant autem in caput, sursum vertentes pedes eorum, qui baptizantur, cuius rei magna fama vagatur. Cæterum aberrare aliquem in scortatione aut alio peccato, nihil esse aiunt. Nihil enim querit Deus,

dicunt quam, ut sit quis solum in ipsorum fide. Atque hæ sunt primi tomii tertij Libri, aut sexti tomii iuxta consequentiam, hæreses. Verum in secundo Tomo eiusdem tertij Libri, septimo vero iuxta eam, quam diximus diuisionem, in quo etiam finis est vniuersæ tractationis, hæreses quatuor sunt hoc modo. Distinguitur, qui etiam Appollinaritæ, qui non perfectam Christi incarnationem confitentur, quorum aliqui consubstantialitatem Deitati corpus dicunt. Qualem vero ex ipsis aliquando ausi fuerunt & hoc dicere, quod animam non accepit Christus, & hoc negarunt. Quidam dicto huic, *Verbum caro factum est*, innitentes: carnem ipsum accepisse à creatura carnis, hoc est Maria, negauerunt, & contentiores solum Verbum carnem factum esse dixerunt. Postea vero, haud scio, quo consilio, mentem ipsum non accepisse dicunt. Antidicomariaritæ, qui sanctam Mariam semper Virginem, postquam genuit Saluatorem, ipsi Ioseph coniunctam esse dicunt. Collyridiani, qui in nomen eiusdem Mariæ, statim quodam anni die collyridem quandam offerunt, quibus indidimus Collyridianorum nomen. Massaliani, quos inter preteritis peccatores. Coniunguntur autem his hæreses à Græcis introductæ nempe Euphemitæ & Martyriani & Sataniani. Hæc est septimi Tomii summa, & tris Libri finis. Simul autem vniuersæ hereses octuaginta sunt. Verum in ipso tertij Libri fine, in septimo tomo postremum fides Catholica Ecclesiæ habetur, & Apologia pro veritate, & prædicatio Euangelij Christi, & Catholica ac Apostolica Ecclesiæ character, quæ est ab æterno, verum per temporum successionem manifestissima in Christi aduentu in carne reuelata est. Et quot poterit mens humana colligere tales ac tantas, & magnas appellatas, & inter laudatas habitas? Quot sunt differentie iuencularum, quarum non est numerus, quarum alie laudantur, alie non laudantur? Aliquæ enim ex propria mente ea, quæ ad conuersationem vitæ, exercitacionemque ac statuta pertinent, sibi ipsis colligunt, & promissa coma, in conspicuo progrediuntur, aliqua vero in sacco conspicuo. Aliquæ autem in sacco ac cinere domi desident. Aliquæ in vitæ conuersationibus ac ieiuniis ingentibus, & ærumnis Deo aditæ sunt, in iuuenili fortitudine perfectam erga sponsum conscientiam testantes. Aliquæ vero velut dixi, non recte, sed iuxta quandam mentis præsumptionem, tyrannice præter veritatem iuueniliter agunt. Quemadmodum Zacchæus qui nuper mortuus est in montana circa Hierosolyma regione, qui penitus cum nullo homine preces faciebat, sed & ob eandem causam, audenter sancta mysteria conturbabat, & sacrificia, quum laicus esset, impudenter tractabat. Alius vero quidam, quisquis tandem ille erat vir, qui vitam summe piæ viuere putabatur, & in monasterio circa desertam Aegypti habitabat, itemque alius ad Sinæum habitans: qui ex somniis iuueniliter ac fortiter, sed temere egerunt, ut impositionem manuum ad episcopatum susceperint, federintque, ac ea, quæ episcoporum sunt, facere aggressi sunt, ad se non pertinentia. Alii autem non pauci se ipsos castrare ausi sunt, præter mandata, nimirum iuuenilis ac robustæ actionis gratia. Alii vero fortiter sibi agere videntur, qui audent, non consultis aliis, & præter aliorum morem, velut ab orthodoxis progressi, collegium sibi ipsis contrahere: sed & citra vniuersalis Synodi approbationem rebaptizare eos, qui ad ipsos accedunt, nimirum ex Arianis, quum nondum res sit ex censura Synodi, velut dixi, decisa, eo quod populi sint hodieque inter se permixti, & multi quidem sint orthodoxi, verum per simulationem Sacerdotibus additi, donec separatio facta fuerit talis blasphemæ hæresis, & tunc contra ipsum decretum fiet. Ex his autem qui sic rebaptizant ex proprio iussu, peruenit ad aures nostras quod vnus sit in Lyciorum regione Presbyter. Sunt & alii, quorum vnusquisque per se ipsum precatur & non cum aliquo in torum, aliqui vero in vinculis, præter Ecclesiæ statutum. Quapropter in fine totius Operis, iuenculas dixi numerum non habere, quæ ex propria sententia sibi ipsis iuueniliter præstituant ad bonum quidem, ut sapientiæ species perficiant, pr-

Hæreses & secta innumerabiles sunt.

A prudentieque ac fortitudinis, & modestie ac iusticie, verum iuueniliter agentes ad tyrannidem excedunt, & à veritate se ipsas evertunt, vt non sit harum numerus. At vero hæc vnica columba, ac sancta Virgo Deum confite- tur Patrem & Filium ac Spiritum sanctum, Patrem per- fectum, Filium perfectum Spiritum Sanctum perfectum, coessentialem Trinitatem, non coniunctionem ipsam Trinitatem, imo Filium vere ex Patre genitum, & Spiritum Sanctum à Patre & Filio non alienum: ita vt sit semper Trinitas, & nunquam additionem suscipiat, & non habeat quid in seipsa inferius, sed ad vnam vnitatem, & vnum principium Dei & patris reducatur. Et ex hac Trinitate Patris & Filij ac Spiritus Sancti omnia creata esse, non vt vnquam fuerint, neque simul fuerint cum Deo, neque præexistere, sed facta sint ex nihilo ad hoc, vt sint à Patre & Filio & Spiritu sancto. Et hunc Patrem ac Filium & Spiritum Sanctum dignatum esse, apparere sanctis suis in visionibus, quemadmodum quisque potuit capere, iuxta potentis Deitatis ipsius donum, quod largitus est vnicuique digno facto, vt nunc quidem patrem videret, quemadmodum audire potuit vocem ipsius, prout cepit, sicut in ore Eliae dixit, *Ecce intelligit Filius meus dilectus*, Hæc est vox patris. Et sicut Daniel vidit antiquum dierum, Hæc est visio patris. Verum sicut in Propheta rursus, *Ego visiones multiplicavi, & in manibus prophetarum assimilatus sum*: hæc est vox Filij. Ac sicut Ezechiel ait, *Et accepit me Spiritus Dei, & eiecit me in campum*: hoc dictum est de Spiritu sancto. Et multa talia dicere licet, quorum ex parte mentio facta, in transitu ad Ecclesie characterem ostendendum, duo verba apposuimus, quum sex- centa & amplius sint similia his, quæ in diuinis Scripturis veteris ac noui Testamenti habentur. Et quod ipse Dominus formauit corpus Adam, & inspirauit ipsi spirationem vitæ, creans ipsi animam viuentem. Et quod ipse Deus Legem dedit Moysi, Pater & Filius & Spiritus Sanctus, vna Deitas, & quod Propheta ab eadem Deitate missi sunt. Et quod idem nobis Deus, Iudæorum & Christianorum Deus existens, qui Iudæos vocauit ad iustificationem, eos qui non negant Domini nostri Iesu Christi aduentum: & qui saluat omnes, qui secundum veram ipsius fidem viuunt, & non negant veritatem predicationis veræ, & euangelicæ ipsius doctrinæ. Venit enim, venit vnigenitus. Et sic habet mater nostra Ecclesia, portus ille pacis serenæ & tranquillæ, læticia spirans cyprum vineæ, & botrum ferens nobis benedictionis, & poculum dolorum nobis exoluens, quotidie largiens sanguinem Christi, meracum veritatis. Et quod vere natus est Christus ex Maria semper Virgine, per Spiritum Sanctum, non ex semine viri, sed ab ipsa sancta Virgine accipiens corpus in veritate, & non in apparentia, carnem vere, corpus vere, cum ossibus & neruis ac omnibus nostris, nihil à nobis euarians, præterquam in sola gloria suæ sanctitatis ac Deitatis. Et quod est vas sanctificationis ac iustitiæ citra peccatum omnia perfecte habens. Et quod habuit animam humanam in veritate, mentem humanam in veritate, & non quod nos afficemus mentem esse substantiam, velut alij dicunt, sed per omnia non pollutam in peccato, os non mentitum, labia non loquuta dolum, cor, quod non declinauit ad iritationem, mentem non emotam ad quæ non oportet, carnem quæ non operata est ea, quæ spectant ad carnis voluptatem. Perfectus ex supernis Deus, qui non venit, vt in habitaret in homine, sed ipse totus homo factus est, non mutatus natura, sed qui vna cum Deitate propriam humanitatem complexus est, in vtero Virginis fuit in veritate, gestatus est debito tempore, natus est per genitales meatus citra pudescitionem, impollute, absque inquinamento educatus est, & in vlnas acceptus à Simeone, & Anna, gestatus est à Maria, pedibus iter fecit, peregrinatus est, puer fuit, vir factus est per ætatem, omnia habens in seipso in perfectione. In numero annorum reputatus est, in numero mensium in vtero gestatus est, factus ex muliere, factus sub legem, progressus est in Iordanem, baptizatus est à Iohanne, non opus habens lauacro, verum propter consequentiam incarnationis in Lege, non turbans iusticiam,

quo impleretur, velut ipse dixit, omnis iusticia, vt ostenderet quod veram carnem induisset, & veram humanitatem. Descendit in aquas, dans magis quam accipiens, exhibens magis quam indigens, illuminans ipsas, potentes efficiens ipsas, in figuram eorum quæ in ipsis perficienda erant, quo hi qui in ipsum credunt in veritate, & fidem veritatis habent, discerent quod vere homo factus esset, vere baptizatus esset, atque sic per ipsam ascensum, etiam ipsi venientes acciperent condescensus ipsius virtutem, & illuminarentur ab ipsius illuminatione, certiores fientes per Prophetæ dictum, in transmutationem virtutis, in exhibitionem salutis virtutis panis à Hierusalem accepti, & fortitudinis aquæ, ita vt hic fortis facta sit in Christo virtus panis, & fortitudo aquæ, vt ne panis nobis fiat virtus, sed virtus ipsius panis. Et cibis quidem est panis, virtus autem in ipso ad viuificationem est: & non vtriusque nos mundaret solum, sed vt in fortitudine aquæ, per fidem & efficaciam ac spem, & miltiorum perfectionem, & sanctificationis nomenclaturam, fieret nobis ad perfectionem salutis. Et quod reuerfus est à Iordane: & audierit vocem patris præsentibus discipulis, ad ostendendum quis esset de quo testimonium præberetur. Et quod spiritus sanctus in specie columbe descendit velut in multis scriptis diximus, vt ne consuetudo putaretur ipsa Trinitas, qui Spiritus in propria substantia figuraretur. Insegit autem Spiritus ac venit super ipsum vt videretur de quo testimonium præbeatur, quo caro sancta chara existens & accepta Patri, ex Spiritu testimonium ferret, quo Pater approbator esset ac præcedens Filius in carne, quo Filius verus conficeretur, & inpleret quod dictum est. *Post hæc visus est intra, & cum hominibus conuersatus est*. Et quod reuerfus à Iordane, manifeste ac verè à diabolo tentatus est, in deserto, & elusit postea propter consequentiam & veritatem aduentus in carne. Et quod elegit Discipulos, & prædicauit veritatem, & curauerit morbos, dormierit, esurierit, iter fecerit, Dei signa operatus sit, mortuos excitauit, cæcis visum restituerit, claudos & paralyticos fortes fecerit. Et quod prædicauit veritatem, ipsum Euangelium, regnum celorum, suam erga homines benignitatem, itemque Patris ac Spiritus sancti. Et quod pro nobis passionem subierit in veritate, in carne, & in perfecta humanitate, passus in veritate, in cruce, præsentem ipsius Deitate, sed non ad patientiam conuersa, sed à passione aliena & immutabili: ita vt due hæc consequentiæ clare considerentur, in Christo patiente pro nobis in carne, verum passionis exorte manente in Deitate: non homine per se existente, & per se item Deitate, sed simul præsentem Deitate, non patientem autem, propter essentia sinceritatem ac incomparabilitatem: patientem autem ipso in carne, & mortem sentiente in carne, viuentem vero semper in Deitate, & suscitante mortuos, corpore sepulto in veritate. Et quod ex animis manserit per triduum, sine spiratione ac sine motu, inuolutusque sit in sindone, & depositus in monumento concluso per lapidem, & sigillis additis: non conclusa Deitate, non sepulta Deitate, sed simul cum sancta anima descendente ad inferna, & auferente illinc animarum captiuitatem, frangente stimulum mortis, perrumpente claustra & vestes adamantinos, excludente dolores mortis in propria potestate, ita vt redierit cum anima, non relicta anima in inferno, quando neque viderit caro ipsa corruptionem, quum ipsam deitas semper ipsi præsens excitaret, ita vt resurrexerit ipse Dominus & Deus, & verbum ac filius Dei, cum anima & corpore ac vniuerso organo, conuito ipsius organo in spiritum ipsum videlicet corpus spirituale existens, quod aliquando tactui subiectum fuerat, & flagris traditum, voluntaria Deitatis voluntate, & tentari à diabolo permissum, ac famem sentire, & somnum & ærumnam, tristitiamque ac merorem. Ipsum hoc corpus sanctum conuinitum est de cetero Deitati, Deitate indefinenter simul præsentem corpori ipsi sancto talia passio. Surrexit enim, & conuinit ipsum in seipsum in vnum Spiritum, in vna vnitatem, in vnam glorificationem, in vnam suam ipsius Deitatem. Apparuit enim in veritate, & contructu-

A est à Thoma, & cum Apostolis cibum accepit, & cohabitavit cum ipsis quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Imo ingressus est foribus conclusis, & ingressus ostendit nervos & ossa, typum clauorum, & typum lanceæ, quod ipsum esset vere corpus, & quod coniunctum esset in vna unitatem, & in vnam Deitatem, non expectans amplius ut patiatur, non amplius moriens, velut sanctus Apostolus ait: Surrexit Dominus, non amplius moritur, mors ipsi non amplius dominatur: passibile impassibile, & passionis exors permanens semper diuinum cum corpore & anima, & vniuersa humanitate. Et quod ipse Deus existens ascendit in celos, & sedet in dextera Patris in gloria, non depositio sancto corpore, sed conuio in spirituale, in vniuersa Deitatis perfectione. Quemadmodum etiam circa nostra corpora futurum est, quæ nunc seminantur animalia, resurgunt spiritalia. Quæ nunc seminantur in corruptione, resurgunt in incorruptibilitate. Quæ nunc seminantur in morte, resurgunt in immortalitate. Si itaque nostra corpora sic, quanto magis illud sanctum & innarrabile & incomparabile ac sincerum, & Deo coniunctum, quod vnum est de cætero vni forme, velut etiam in hoc testatur Apostolus dicens, Etiam si cognouimus secundum carnem Christum, at nunc non amplius cognoscimus. Non quod diremit carnem a Deitate, sed quod ipsa maneat, & Deo coniuncta sit, non autem amplius secundum carnem, sed secundum spiritum, velut ait, sanctificationis, ex resurrectione à mortuis Iesu Christi Domini nostri, hunc simul Deum habens passionis exort & passum, & sepultum, & qui resurrexit & ascendit in gloria, venturus ad iudicandum viuos & mortuos, velut dicit in veritate. Cuius regni non erit finis. Etenim credit hæc mater nostra, sancta Ec-

B clesia, quemadmodum ipsi vere prædicatum est, & vere præstitum est. Quod obdormiemus omnes ac resurgemus cum corpore hoc, cum anima hac, cum toto nostro organo, ut vnusquisque recipiat prout fecit. Quod est resurrectio mortuorum, & iudicium æternum, & regnum celorum, & requies iustis, & hereditas fidelium, & tripodium cum Angelis eorum, qui fidem seruauerunt & castitatem ac spem, & Domini mandata. Vere insuper & prædicatum est, & certo confirmatum est, ac creditur, quod alij resurgent in vitam æternam, & alij in iudicium æternum, velut scriptum est in Euangelis. Quæcunque enim dicit Apostolus & omnes sanctæ Scripturæ, vera sunt: etiam si apud incredulos & male intelligentes aliter accipiantur. At nostra est hæc fides, & hoc præmiu, & hæc mater nostra Ecclesia, per fidem seruans, & per spem confirmata, & dilectione Christi perfecta, in confessione, in mysteriis, in purgatoria lauari virtute: nempe *Euntes baptizate in nomine Patris ac Filii ac Spiritus sancti* in nomen Diuinæ Trinitatis, in nomenclaturas nullam differentiam habentes, sed quod Deus vnus nobis in Lege, & in Prophetis, & in Euangelis, & in Apostolis, in veteri & in nouo Testamento prædicatus est, & annuntiatus ac creditus, Pater & Filius & Spiritus sanctus, non ut coniunctio sit Deitas, sed Trinitas vere perfecta perfectus Pater, perfectus Filius, perfectus Spiritus sanctus. Vna Deitas, vnus Deus. Cui gloria, honor, imperium, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

*Finis Anacephalæoseos, siue Summa totius Operis Panarij appellati,
D. Epiphanijs Episcopi.*

**EIVSDEM EPIPHANII LIBELLVS DE MENSIBVS ET PONDERIBVS,
ET DE ASTERISCO AC OBELO, deque notis ac characteribus in diuinæ Scripturæ interpretibus per Origenem vsurpatis.**

Eodem Jano Cornario Medico Physico interprete.

Siquis voluerit cognoscere multum vsurpatis in diuinis Scripturis partes, de mensuris, inquam, & ponderibus, is Commentariolum hoc euoluere ne cunctetur. Et primum quidem nosse oportet doctrinæ ac sermonis studiosum, quot sint in Prophetis partes. In decem enim speculationes diuise sunt prophetiæ hoc modo continentes, doctrinas, speculationes, exhortationes, minas, luctus, lamentationes, preces, historias, prædictiones. Addita aut sunt ij sicut prophetis hæc signa. Y, de depositione prioris populi. **Y** de reiectione legis secundum carnem, **I** de nouo Testamento. E, de gentium vocatione. 4, de Christo, 3, de promissionibus prioris populi, 2, de obscuritate in diuinis Scripturis, 1, de futurorum prænotione. Quandoquidem vero aliqui secundum accentum signauerunt Scripturas, etiam de accentibus hæc adde-

mus. Acutus. Crassus. 1. Grauis. Tenuis. Circumflexus. Apostrophus siue auersio, Longus. Subunio. Breuis. Subdistinctio. Dicemus item de reliquis signis, & mox de asterisco.

Hic asteriscus ubi appositus est, significat verbum quod habetur eo loco, in Hebraico positum esse, & haberi apud Aquilam & Symmachum, raro vero & apud Theodotionem. Verum septuaginta duo interpretes omiserunt, & non sunt interpretati, velut talia bis legantur, & ex superfluo repetatur. Proponam autem breue exemplum, ad hoc ut hinc de reliquis cognoscas. In principio Genesis habetur, Vaei Adam Saloim Sameothana, quod interpreteris, velut etiam Aquila sequutus est. Et vixit Adam triginta annos, & noningentos annos. Vnde septuaginta duo interpretes ex Hebraeis originem ducentes, & a teneris vnguibus tum Hebræam, tum Græcam linguam exacte edocui, non solum Hebræam in Græcam Scripturam interpretati sunt, sed etiam vocem in Hebraica lingua dupliciter prolatam, claritatem

H
Asterisci
significatio.

infer-